

ABSORBCJA FUNDUSZY STRUKTURALNYCH W SEKTORZE MAŁYCH I ŚREDNICH PRZEDSIĘBIORSTW

Krzysztof Firlej

Akademia Ekonomiczna w Krakowie

Streszczenie: W artykule zaprezentowano możliwości w zakresie pozyskania środków finansowych pochodzących z funduszy strukturalnych przez małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce. Podstawą analizy jest literatura przedmiotu oraz dane dotyczące przeznaczenia środków finansowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Z szeroko pojmowanych doświadczeń praktycznych, jak i studiów literatury można wnioskować, że główną siłą ekonomiczną małych i średnich przedsiębiorstw jest ich gospodarka finansowa. Z tego względu można postawić tezę, że dodatkowa możliwość absorpcji środków finansowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej jest dla sektora tych przedsiębiorstw niezwykle korzystna. Przedstawione w artykule rozważania pokazują możliwości i kierunki działań, które pojawiły się dla małych i średnich przedsiębiorstw w fazie pełnego członkostwa Polski w Unii Europejskiej dotyczące przeznaczenia i wykorzystania tych funduszy.

Słowa kluczowe: absorpcja, fundusze strukturalne, małe i średnie przedsiębiorstwo

Wstęp

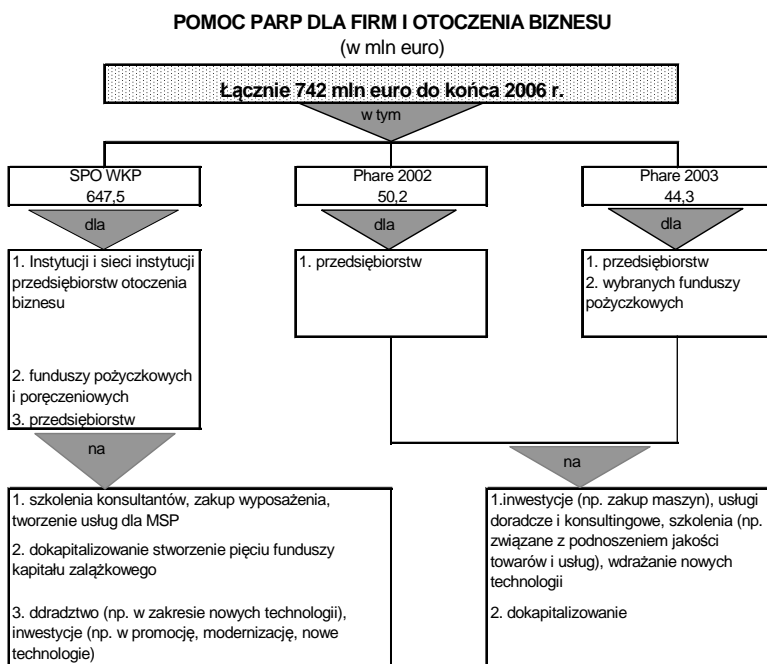
Po wprowadzeniu w 1989 roku ustawy o podejmowaniu działalności gospodarczej małe i średnie przedsiębiorstwa zaczęły odgrywać znaczącą rolę w gospodarce naszego kraju. Obecnie, gdy sektor małych i średnich przedsiębiorstw szeroko się powiększył, Polska jako kraj członkowski Unii Europejskiej ma możliwość skorzystania ze środków finansowych Unii Europejskiej służących dla jego dalszego rozwoju i unowocześnienia. Działania te są zbieżne z polityką Unii Europejskiej, która w swoich programach wyraźnie podkreśla potrzebę rozwoju tego sektora. W Polsce sektor małych i średnich przedsiębiorstw jest wspomagany wieloma programami dotyczącymi regulacji prawnych oraz określającymi działanie instytucji i struktur je wspierających. Sektor ten charakteryzuje się wysoką efektywnością działania, dynamicznym podejściem do otoczenia oraz stanowi przejaw zdrowej konkurencji. Można stwierdzić, że małe i średnie przedsiębiorstwa stały się swoistym stymulatorem rozwoju polskiej gospodarki [Sieniawska 2003]. Małe i średnie przedsiębiorstwa bardzo szybko reagują na zmiany w ich otoczeniu oraz wykorzystują nadarżające się okazje do wzrostu swej konkurencyjności. To właśnie stale zachodzące zmiany w otoczeniu implikują ich dużą mobilność gospodarczą oraz kreują pozycję rynkową. W literaturze światowej za główną siłę ekonomiczną małych i średnich przedsiębiorstw uznaje się ich gospodarkę finansową, jak również możliwości w zakresie pozyskania kapitału obcego oraz absorpcji środków finansowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. W rozważaniach, które zostały poruszone w artykule starano się wskazać możliwości, które pojawiły się dla małych i średnich przedsiębiorstw w fazie pełnego członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

1. Polityka Polski i Unii Europejskiej wobec małych i średnich przedsiębiorstw w aspekcie pełnego członkostwa.

Polska jako kraj członkowski Unii Europejskiej powinna stosować politykę wobec małych i średnich przedsiębiorstw zgodną z jej wytycznymi. Jak już wspomniano we wstępie na początku lat dziewięćdziesiątych nastąpił w Polsce dynamiczny rozwój małych i

średnich przedsiębiorstw będący pozytywnym wynikiem dążenia społeczeństwa do swobodnej realizacji działań przedsiębiorczych. Dzięki powstawaniu przedsiębiorstw tworzono nowe miejsca pracy, co było szczególnie istotne dla wielu bezrobotnych, którzy zostali zwolnieni z będących w fazie restrukturyzacji przedsiębiorstw państwowych. Na dzień dzisiejszy małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią 99,8 % ogólnej liczby przedsiębiorstw oraz spełniają bardzo ważne role w gospodarce narodowej. Najważniejsze z nich to wpływ na wzrost gospodarczy, konkurencyjność polskiej gospodarki, zmiany struktury gospodarczej i wielkość bezrobocia. W latach 1995-2000 w małych i średnich firmach powstało około miliona nowych miejsc pracy, a udział w zatrudnieniu osiągnął w 2000 r. 66,4% ogółu pracujących. Systematycznie rósł też udział MSP w wytwarzaniu PKB osiągając w 2000 r. 49,4% [MGPiPS 2003]. Biorąc pod uwagę szerokie znaczenie tych jednostek gospodarczych w roku 2003 opracowano i przyjęto przez Radę Ministrów kierunki działań rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw od 2003 do 2006 roku. W dokumencie określono i przedstawiono cel polityki Rządu wobec małych i średnich przedsiębiorstw, jakim stało się pobudzanie aktywności gospodarczej sektora zapewniającej wzrost zatrudnienia, wzrost jego konkurencyjności i zdolności do funkcjonowania na Jednolitym Rynku Europejskim.

Rys.1. Pomoc PARP dla firm i otoczenia biznesu w latach 2004 - 2006.

Źródło: Krakowiak A., Zdążymy wykorzystać wszystko. Rzeczpospolita 75/2004.

Cel ten realizowany jest poprzez działania w następujących obszarach:

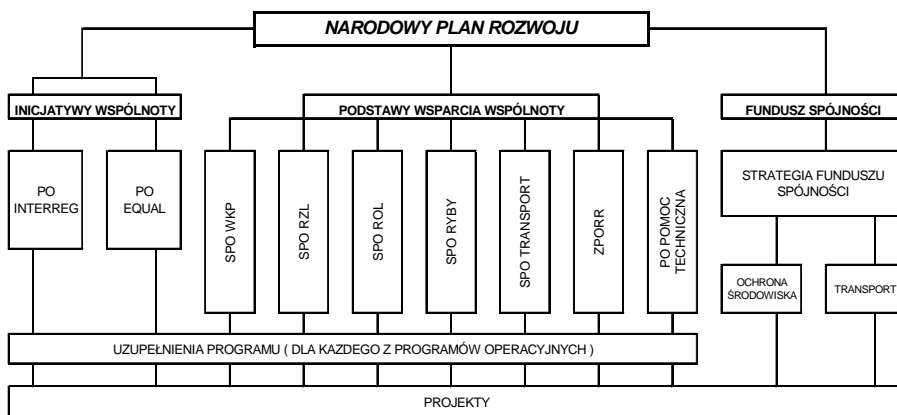
- wspieranie przedsięwzięć służących rozwojowi małych i średnich przedsiębiorstw,
- poprawa otoczenia prawnego i administracyjnego małych i średnich przedsiębiorstw oraz rozwój postaw przedsiębiorczych w społeczeństwie,
- rozwój otoczenia instytucjonalnego małych i średnich przedsiębiorstw,
- wspieranie integracji firm i działalności na forum międzynarodowym [MGPIPS 2003].

W Polsce wszystkie przedsięwzięcia dotyczące wykorzystania środków przeznaczonych na wsparcie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw koordynuje i monitoruje Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, a głównym realizatorem działań w tym zakresie jest Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, której finansowe działania obrazuje rys. 1.

W obecnej sytuacji pełnego członkostwa Polska ma także pełne prawo do uczestniczenia w ogólnej polityce Unii Europejskiej wobec sektora małych i średnich przedsiębiorstw, który dla całej Europy stanowi największe źródło miejsc pracy i zajmuje znaczące miejsce w jej gospodarce. W roku 2000 w Lizbonie za główny cel strategiczny Unii Europejskiej przyjęto stworzenie najbardziej konkurencyjnej i dynamicznej gospodarki opartej na wiedzy. To właśnie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw mają powstawać nowe innowacyjne pomysły sprzyjające powstawaniu firm i tworzeniu nowych produktów. Przyjęcie takiej strategii umożliwiło powstanie Europejskiej Karty Małych Przedsiębiorstw, w której określono działania dotyczące ich funkcjonowania. Szczególną uwagę zwrócono na:

- kształcenie i szkolenie kadry w zakresie przedsiębiorczości,
- zmniejszanie kosztów i ułatwianie rozpoczęcia działalności gospodarczej,

Rys. 2. Schemat Narodowego Planu Rozwoju

Źródło: <http://zporr.wrota.malopolski.pl>

- tworzenie sprawniejszego ustawodawstwa i łatwiejszych do zrozumienia przepisów,
- dostępność szkoleń,
- szerszą działalność wychodząca poza jednolity rynek,
- kwestie opodatkowania i finansów,
- zwiększenie możliwości technologicznych małych przedsiębiorstw,
- rozwijanie silniejszej i skuteczniejszej reprezentacji interesów małych przedsiębiorstw na szczeblu Unii Europejskiej i poszczególnych państw.

Niezwykle istotną kwestią, która powstała po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej jest skuteczna i sprawna absorbcja środków finansowych przeznaczonych na rozwój i wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw. Ze środków finansowych tego programu małe i średnie przedsiębiorstwa mogą uzyskać najwięcej, gdyż w jego priorytetowych celach uwzględniono dla nich zarezerwowanie największej ilości środków finansowych. Wykorzystanie środków finansowych w ramach tego programu jest jedną z podstaw wsparcia Wspólnoty w ramach Narodowego Planu Rozwoju. Pozostałe sektorowe programy operacyjne umożliwią również pozyskiwanie środków finansowych w ramach uzupełnienia podstawowych programów dla małych i średnich przedsiębiorstw stosowanych jako instrumenty Polityki Regionalnej Unii Europejskiej (rys.2). Możliwość wykorzystania funduszy strukturalnych przez małe i średnie przedsiębiorstwa przyczyni się do osiągnięcia w krótkim czasie poziomu przedsiębiorstw dotychczas funkcjonujących w Unii Europejskiej, jak również wpłynie na wsparcie restrukturyzacji i modernizacji gospodarki wszystkich krajów Wspólnoty. Znaczący udział w tych przekształceniach będą miały małe i średnie przedsiębiorstwa, chociażby ze względu na ich ilość w polskiej gospodarce. Z tego względu konieczne jest zwrócenie uwagi na pomoc ze strony władz centralnych i regionalnych, które w myśl założeń polityki Unii Europejskiej powinny promować powstawanie i rozwój przedsiębiorstw na terenach słabiej rozwiniętych regionów, a przez to wpływać na zmianę ich dotychczasowego stanu i jego poprawę.

Rys.3. Pomoc dla firm w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrostu Konkurencyjności przedsiębiorstw w latach 2004 – 2006.

Pomoc dla firm w ramach SPO WKP				
Ogółem: 1712,5 mln €				
				740,7
		571,7		
400,1				
2004 r.		2005 r.		2006 r.

Źródło: Dane MGPIPS

Jak zobrazowano na rys.2 najważniejszymi instrumentami, które będą wykorzystywane do współfinansowania wszystkich zgłoszonych projektów, a więc także przez małe i średnie przedsiębiorstwa będzie siedem programów operacyjnych tj.:

- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego,
- Sektorowy Program Operacyjny - Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw,
- Sektorowy Program Operacyjny - Rozwój Zasobów Ludzkich,
- Sektorowy Program Operacyjny - Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich 2004 – 2006,
- Sektorowy Program Operacyjny - Rybołówstwo i Przetwórstwo Ryb,
- Sektorowy Program Operacyjny - Transport,
- Program Operacyjny Pomoc Techniczna.

Analizując powyższe zestawienie programów operacyjnych można jednoznacznie stwierdzić, że każdy program może być stosowany w szerokiej gamie małych i średnich przedsiębiorstw funkcjonujących w różnych branżach. Na szczególną uwagę zasługuje jednak Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, gdyż można powiedzieć, że bezpośrednio ich dotyczy. Program ten w swoich założeniach określa cele, priorytety i zadania, które powinny być realizowane szczególnie przez małe i średnie przedsiębiorstwa w zakresie poprawy ich sfery funkcjonowania w zakresie przedsiębiorczości i innowacyjności. W fazie pełnego członkostwa Polski w Unii Europejskiej przedsiębiorstwa te mogą skorzystać z szerokich zasobów sfery naukowo – badawczej wszystkich krajów członkowskich oraz przez pozyskanie środków finansowych zastosować nowoczesne technologie w swym funkcjonowaniu. Należy zauważyć, że funkcjonowanie tego programu jest skorelowane ze stałym monitorowaniem działań przez Komisję Europejską, która wskazuje konieczność wydatkowania środków na lata następne z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Szczegółowe przeznaczenie środków na realizację priorytetów sektorowego Programu Operacyjnego – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw pokazuje tab. 1.

Tab. 1. Tablica finansowa dla SPO – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw.

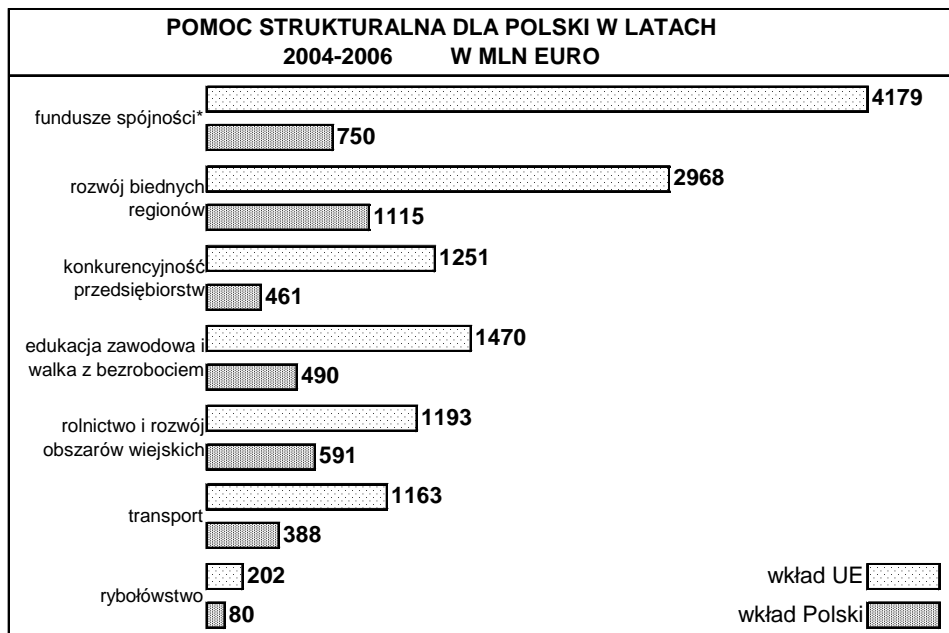
Priorytet/ Działanie	Prywatne						
	Ogółem	Wkład współnotowy	Krajowy wkład publiczny				Prywatne
		EFRR	Ogółem	Budżet państwa	Budżety jednostek sam. teryt.	Inne NFOŚiGW	
<i>Priorytet 1 Rozwój przedsiębiorczości i wzrost innowacyjności poprzez wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu</i>							
	716099763	547459396	168640367	147490367	21150000		97329783
<i>Priorytet 2 Bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw</i>							
	969339022	683339023	285999999	234200000		51799999	1050290000
<i>Pomoc techniczna</i>							
	27100000	20300000	6800000	6800000			
Ogółem	1712538785	1251098419	461440366	388490367	21150000	51799999	1147619783
Całkowite związane z EFRR		1251098419					

* W planach finansowych ujęte są tylko wydatki kwalifikowane (Rozporządzenie Komisji nr 1145/2003 z dnia 27 czerwca 2003 r.)

Źródło: Ministerstwo Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej. Sektorowy Program Operacyjny – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004 – 2006 po ustaleniach z lipcowych negocjacji z Komisją Europejską. Warszawa, luty 2004.

Za obiecujące należy uznać również pogrupowanie środków finansowych przeznaczonych na pomoc strukturalną dla Polski w latach 2004-2006 (rys.4.) Jak widać ze schematu znaczna część środków przeznaczona będzie na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw. Pomimo tego, że nie jest ona największa, to należy zauważyć, że małe i średnie przedsiębiorstwa będą również aktywnymi uczestnikami pozostałych wielkich programów operacyjnych realizowanych w ramach funduszy spójności (4929 mln €), rozwoju biednych regionów (4183 mln €), edukacji zawodowej i walki z bezrobociem (1960 mln €), rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich (1784 mln €) transportu (1551 €) i rybołówstwa (282 €). To jak zostaną te fundusze wkomponowane w małe i średnie przedsiębiorstwa zależy od zainteresowania samych podmiotów oraz umiejętności w zakresie pozyskania i absorpcji w ich gospodarce funkcjonowanie.

Rys. 4. Pomoc strukturalna dla Polski w latach 2004-2006.

* duże projekty infrastrukturalne w transporcie i ochronie środowiska

Źródło: Dane MGPIPS.

3. Kierunki wykorzystania i możliwości absorbcyjne małych i średnich przedsiębiorstw w województwie małopolskim.

Na rozwój przedsiębiorczości w województwie małopolskim zaprogramowano 10,1 mln euro w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego, który jest przeznaczony na realizację programów inwestycyjnych w samych przedsiębiorstwach oraz na szkolenie i dokształcanie zatrudnionej kadry. Przedsiębiorcy mogą starać się o środki finansowe, szczególnie w ramach realizacji projektów dotyczących przedsiębiorczości, innowacji i transferu wiedzy. Przedsiębiorcy województwa małopolskiego mogą także składać wnioski do programów przeznaczonych dla sfery otoczenia biznesu, które dotyczą otrzymania wsparcia w ramach unijnego programu rozwoju przedsiębiorczości „Unia dla przedsiębiorczych – Program Konkurencyjność”. Przyznawane środki przeznaczone są na realizację następujących zadań:

- przygotowanie i wdrożenie nowych usług dla przedsiębiorstw,
- poprawę istniejącej oferty usługowej dla przedsiębiorstw, w tym jej jakości i dostępności (np. zakup nowego wyposażenia i inne inwestycje pomagające przy wdrażaniu i obsłudze nowych pakietów usług dla przedsiębiorców, współpracę z międzynarodowymi sieciami instytucji wspierania biznesu, rozwój krajowych sieci instytucji otoczenia biznesu itp.),

- działalność promocyjną (np. stworzenie profesjonalnych serwisów internetowych, materiałów promocyjnych i informatorów, a także organizację konferencji i seminariów),
- wsparcie i dokapitalizowanie funduszy mikro-pożyczkowych, funduszy poręczeń kredytowych oraz tworzenia funduszy kapitału zalążkowego (seed capital),
- tworzenie i rozwój infrastruktury parków przemysłowych, parków naukowo-technologicznych,
- budowę lub modernizację inkubatorów technologicznych, w tym inkubatorów przedsiębiorczości akademickiej,
- studia wykonalności, biznes plany, oceny oddziaływania na środowisko oraz doradztwo w zakresie wspomagania zarządzania i funkcjonowania dla parków przemysłowych, parków naukowo-technologicznych oraz inkubatorów technologicznych, w tym inkubatorów przedsiębiorczości akademickiej,
- budowę i wyposażenie specjalistycznych laboratoriów dla centrów zaawansowanych technologii, centrów doskonałości, centrów kompetencji oraz innych ośrodków świadczących specjalistyczne usługi dla przedsiębiorców,
- projekty badawcze prowadzone przez CZT,
- projekty badawcze w obszarze monitorowania i prognozowania rozwoju technologii (foresight)¹.

Natomiast projekty, które będą realizowane przez małe i średnie przedsiębiorstwa w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw powinny dotyczyć:

- doradztwa w projektowaniu, wdrażaniu i doskonaleniu systemów zarządzania jakością, zarządzania środowiskiem oraz bezpieczeństwem i higieną pracy, zasad uzyskiwania certyfikatów zgodności dla wyrobów, usług, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno pomiarowej i kwalifikacji personelu,
- doradztwa we wdrażaniu strategii rozwoju przedsiębiorstw w oparciu o nowe technologie,
- doradztwa w zakresie eksportu, tworzenia sieci kooperacyjnych oraz połączeń przedsiębiorstw,
- nowych inwestycji, prowadzących do zasadniczych zmian produkcji, produktu i procesu produkcyjnego, obejmujących: środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne (np. uzyskanie patentu, nabycie licencji lub nie opatentowanej wiedzy technicznej, technologicznej lub z zakresu organizacji i zarządzania),
- inwestycji w nowe technologie, wspólnych inwestycji kilku podmiotów, modernizacji,
- udziału w zagranicznych imprezach targowo - wystawienniczych oraz udziału w wyjazdowych misjach gospodarczych związanych z wyżej wymienionymi imprezami,
- zakupu wyników prac badawczo-rozwojowych,

¹ http://www.konkurencyjnosc.gov.pl/_fundusze.php?dzial=1178&poddzial=1182&dokument=2519

- inwestycji w dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska: w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi, względem ochrony powietrza, w tym także inwestycji umożliwiających uzyskanie pozwolenia zintegrowanego².

Podsumowanie

Podsumowując powyższe rozważania należy stwierdzić, że w momencie wstąpienia Polski do Unii Europejskiej znaczącej poprawie ulegnie sytuacja małych i średnich przedsiębiorstw. Oprócz możliwości wejścia na ogromny rynek Unii Europejskiej małe i średnie przedsiębiorstwa uzyskają dostęp do środków finansowych, które są przeznaczone na wzrost ich konkurencyjności oraz szeroko rozumiany rozwój. Wdrażanie w życie poszczególnych Sektorowych Programów Operacyjnych będzie zbieżne z ogólnie przyjętą i akceptowaną przez polski rząd polityką rozwoju przedsiębiorczości, co zachęci do tworzenia nowych podmiotów gospodarczych, jak również przyczyni się do tworzenia innowacji w zakresie wprowadzania przez nie produktów i usług na rynek. To właśnie małym i średnim przedsiębiorstwom zostanie poświęcona szczególna uwaga ze względu na liczbę i rolę, jaką odgrywają w polskiej gospodarce. Najważniejsze cele, które powinny być zrealizowane w stosunku do małych i średnich przedsiębiorstw to:

- umożliwienie pozyskania i wzmocnienia możliwości technologicznych,
- popularyzacja i promocja nowych technologii,
- współpraca międzynarodowa pomiędzy podmiotami gospodarczymi,
- szeroka współpraca z ośrodkami naukowo – badawczymi oraz szkoleniowo – doradczymi,
- szerzenie współpracy przedsiębiorców z administracją publiczną i władzami samorządowymi,
- rozszerzanie usług wspierających funkcjonowanie tych przedsiębiorstw.

Niezależnie od wszystkich istniejących możliwości wspierających bieżące funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw należy zauważyć, że ich kształtowanie i rozwój jest zdeterminowany i uzależniony od właściwej organizacji i sposobu zarządzania. Ich zewnętrzny i wewnętrzny wizerunek jest kształtowany przez zatrudnioną w nich kadrę. To właśnie od posiadanej przez nią umiejętności, zdolności i kreatywności zależy sukces w pozyskiwaniu możliwych środków z funduszy strukturalnych, który przełoży się na przyszły status rynkowy przedsiębiorstwa.

² Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw lata 2004 – 2006, Uzupełnienie Programu, Warszawa, Marzec 2004.
http://www.konkurencyjnosc.gov.pl/_fundusze.php?dzial=1178&poddzial=1182&dokument=2519

Literatura:

Ministerstwo Gospodarki Pracy i Polityki Społecznej. Sektorowy Program Operacyjny – Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw, lata 2004 – 2006 po ustaleniach z lipcowych negocjacji z Komisją Europejską. Warszawa, luty 2004.

Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw lata 2004 – 2006, Uzupełnienie Programu, Warszawa, Marzec 2004.

Sieniawska K.: Struktura źródeł finansowania małych i średnich przedsiębiorstw (w:) Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości – szanse i zagrożenia. PWSZ Tarnobrzeg 2003 s.289.

THE ABSORPTION OF EU STRUCTURAL FUNDS IN SMALL AND MEDIUM – SIZED BUSINESSES

*Summary:*The article presents the opportunities of small and medium-sized businesses in Poland to obtain financial support from the European Union structural funds. Both practical experience and theoretical studies prove that the major economic strength of small and medium-sized businesses is their finance management. In this respect it might be claimed that additional opportunities of finance absorption from the structural funds of the European Union is highly beneficial for small and medium-sized businesses. The solutions presented in the article show the opportunities and the direction of activities in small and medium-sized businesses, which concern the management and utilization of the obtained funds, in the light of Poland's full-fledged membership in the European Union.

Key words: absorption, structural funds, small and medium-sized businesses